

MONIKULTTUURISUUTTA TYÖELÄMÄÄN!

Koulutusmateriaaleja työyhteisöjen käyttöön

Teema: Monikulttuurinen vuorovaikutus

Esityksen nimi: Monikulttuurinen vuorovaikutus

Esitys on osa monikulttuurisuutta työelämään -koulutuskokonaisuutta, jonka hyödyntämiseen [löydät ohjeen nettisivuiltamme](#).

SISÄLTÖ

1. Mitä kulttuuri on?
2. Mitä monikulttuurisuus on?
3. Kotoutuminen – vuorovaikutukseen vaikuttavia tekijöitä
4. Kulttuurierot vuorovaikutustilanteessa
5. Työpaja – onnistunut vuorovaikutus

1. MITÄ KULTTUURI ON?

Paripohdinta:

- Mitä kulttuuri on?
- Mistä kulttuurin tunnistaa?

JÄÄVUORIMALLI

LÄHDE: CIVET 2019.
MONIKULTTUURISUUSOSAAMINEN.

KULTTUURI...

... on jonkun ryhmän, yhteisön tai luokan elämäntapa ja merkitysten järjestelmä.

... auttaa yhteisön jäseniä hahmottamaan ja ymmärtämään maailmaa.

... on arvoja, normeja ja sääntöjä, joita yhteisön jäsenet ovat sisäistäneet lapsuudessaan.

... vaikuttaa uusissa tilanteissa ja uusissa ympäristöissä ennakko-olettamuksina.

... on opittua ja muuttuvaa.

... vaikuttaa kaikkien elämään, niin maahanmuuttajien kuin kantaväestönkin.

MISSÄ KULTTUURI LOPPUU JA YKSILO ALKAA?

- Olemme kaikki sekä yksilöitä että kulttuurimme tuotteita.
- Ihminen (yksilönä ja ryhmässä) luo kulttuuria ja muuttaa sitä.
- Milloin ajattelemme "me ja muut" ja milloin ajattelemme "me"?

2. MITÄ MONIKULTTUURISUUS ON?

= eri kulttuurien vastavuoroisuus ja tasavertainen rinnakkainelo saman yhteiskunnan sisällä

= kunnioitetaan ja arvostetaan erilaisia elämäntapoja

AKKULTURAATIO

- Kulttuuriin sulautuminen tai sopeutuminen (=akkulturaatio) voi tapahtua monella eri tavalla:
 1. Integraatio= yhdentyminen
 2. Assimilaatio=sulautuminen
 3. Separaatio=eristäytyminen
 4. Marginalisoituminen= vieraantuminen

INTEGRAATIO

- ...on yksi mahdollinen akkulturaation lopputulos.
- Integraatioasenteen omaksunut säilyttää omaa alkuperäistä kulttuuriaan ja pitää yhteyksiä omaan kulttuuriryhmäänsä.
- Hän hakeutuu kanssakäymisiin myös uuden kulttuurin edustajien kanssa ja omaksuu enemmistökulttuurin normeja ja tapoja.
- Tämä on mahdollista vasta silloin, kun myös ympäröivä yhteiskunta on avoin ja hyväksyvä erilaisille kulttuuriryhmille.

3. KOTOUTUMINEN – VUOROVAIKUTUKSEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

Missä elämänkaaren vaiheessa henkilö tulee Suomeen?

Alle
kouluikäisenä

kouluikäisenä

työikäisenä

Elämä uudessa kotimaassa mm. arvot, kulttuuri, suomen kieli

UUDEN KULTTUURIN OMAKSUMINEN

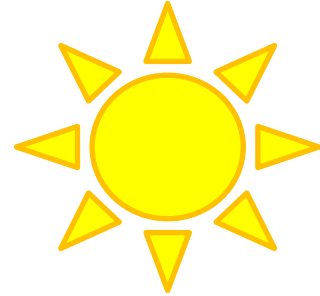
Kolme eri vaihetta

1. Alussa hyvää aikaa
2. Uusi maa on vieras
3. Uusi maa tuntuu kotimaalta

ALUSSA HYVÄÄ AIKAA

Kaikki erilainen on mukavaa.

Esimerkiksi sodan jaloista tullut on onnellinen, kun on päässyt pois.

Uusi kotimaa on hyvä ja turvallinen paikka asua.

Luonto on kaunis, ihmiset ystävällisiä ja asunnot mukavia.

UUSI MAA ON VIERAS

Ruoka on erilaista.

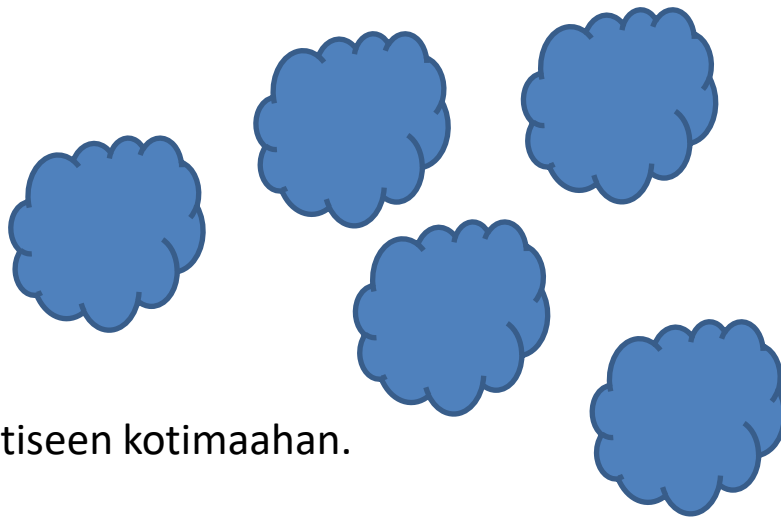
Kieli on vaikeaa.

Ei ole ystäviä.

Perhe ja sukulaiset jäivät entiseen kotimaahan.

SOKKIVAIHE:

- huono olo, väsymystä, itkuisuutta
- joillakin kestää kuukausia, monilla useita vuosia

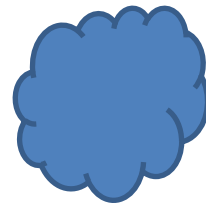
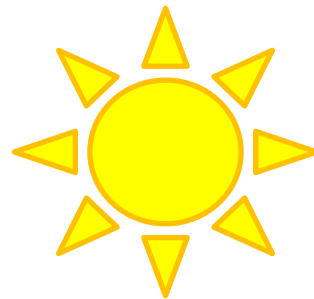
UUSI MAA TUNTUU KOTIMAALTA

Kielitaito

Työpaikka

Ystäviä valtaväestöstä

Omatoimisuus

Osa valtaväestön tavoista tuntuu hyvältä

- tapojen omaksuminen omaan käyttöön

Halu säilyttää oman kulttuurin tavat, oma äidinkieli ja uskonto

4.KULTTUURIEROT VUOROVAIKUTUSTILANTEESSA

Miten kulttuurierot voivat näkyä?

Ennakko-olettamukset

Valtaetäisyys

Individualismi vs. kollektivismi

Itseilmaisu

Aikakäsitys

Sukupuoli

(Hoffstede 1993)

MITEN KULTTUURIEROT VOIVAT NÄKYÄ?

Ennakko-oletukset

- kulttuurisesti sidonnaisia – eivät toimi uudessa tilanteessa.

Elämisen aloittaminen uudessa kulttuurissa on syvä muutosprosessi, joka

- vaatii aikaa,
- vaatii reflektointia,
- saattaa olla myös hyvin ahdistavaa.

Valtaetäisyys

Miten suuria eroja ihmisten välisissä asemissa siedetään ja edellytetään?

Individualismi vs. kollektivismi

Ovatko ihmiset yksilöllisyyteen vai yhteisöllisyyteen taipuvaisia?

Itseilmaisu

Neuvotteleva vuorovaikutuskulttuuri saattaa olla vierasta.

Henkilökohtaisista asioista puhuminen perheen ulkopuolella?

Aikakäsitys

Lineaarinen vs. Syklinen

(Hoffstede 1993)

INTERKULTTUURINEN KOMPETENSSI APUNA

Mitä ajatuksia herää seuraavasta kahdesta henkilökuvauksesta?

”Olen kulttuurisesti kompetentti, koska

puhun sujuvaa englantia,
olen matkustanut paljon,
olen asunut useissa maissa,
tunnen monien kulttuurien erityispiirteitä ja
tiedän, miten erimaalaisten ihmisten kanssa pitää käyttäytyä.”

”En puhu täysin sujuvaa englantia,
en ole juuri matkustellut, enkä asunut toisissa maissa.
En tunne monenkaan kulttuurin erityispiirteitä,
enkä väitä tietäväni, miten kaikkien ihmisten kanssa tulisi toimia.

Omaan silti kulttuurista kompetenssia. ”

(Jokikokko 2018)

KULTTUURISTEN ”RESEPTIEN” ONGELMALLISUUS

- Kukaan ei voi olla täysin kulttuurisesti kompetentti, koska tilanteet ovat ainutlaatuisia ja kontekstit erilaisia.
- Tieto yksittäisistä kulttuurieroista voi jopa muodostua esteeksi aidolle toisen kohtaamiselle.
 - Voi johtaa kaavamaiseen toimintaan ilman asioiden ja tilanteiden reflektointia.
 - Reseptit sisältävät oletuksen, että kulttuuri ja kulttuuri-identiteetti ovat muuttumattomia ja staattisia.
 - Oletetaan, että johonkin ryhmään kuuluminen ennustaa sitä, miten yksilö käyttäytyy.
(Jokikokko 2018)

KULTTUURIEN KOHTAAMISEN ESTEITÄ

Emotionaalisia esteitä

- Pelko, epävarmuus, turvattomuus, arkuus, kielteiset kokemukset, viholliskuvat

Kognitiivisia esteitä

- Yksipuolinen tieto, kyvyttömyys nähdä asioita eri näkökulmista, empatian puute

Asenteita ja ajattelutapoja

- Stereotypiat, ennakkoluulot, ylemmyyden tai alemmuuden tunne, itsekeskeisyys, kyynisyys, ahneus

Taidollisia esteitä

- Kieli- ja kommunikaatiotaitojen puute, kuuntelun ja kuulemisen vaikeus, dialogin ja neuvottelutaitojen vaikeus

Rakenteellisia esteitä

- Yhteiskunnan epätasa-arvo, globaalit epätasa-arvoistavat rakenteet, traditiot, köyhyys

(Jokikokko 2018)

5. TYÖPAJA – ONNISTUNUT VUOROVAIKUTUS

1. Esitelkää lyhyesti itsenne.
2. Keskustelkaa omakohtaisista kokemuksista. Valitkaa ryhmässä yksi merkityksellinen kohtaaminen/vuorovaikutustilanne ja valmistautukaa esittelemään se muille.
3. Listatkaa onnistuneen vuorovaikutuksen edellytyksiä post-it-lapuille. Kirjoittakaa yksi monikulttuurista vuorovaikutusta edistävä asia per lappu.

ONNISTUNUT KULTTUURIEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS

- Pyri riisumaan ennakkoluulot tai ainakin olemaan tietoinen niistä.
- Ole rauhallinen, kärsivällinen ja selkeä.
- Pyri löytämään yhteinen kieli.
- Kuuntele.
- Pyri ymmärtämään erilaisia kulttuuritaustoja.
- Pilko vaikeat käsitteet ja prosessitkin pienemmiksi.
- Uskalla kysyä, tarkentaa ja tarkistaa.
- Toisto, toisto, toisto!
- Hyväksy ettei asiat tapahdu nopeasti – anna aikaa.
- Kunnioita toista ja ole aidosti kiinnostunut, kohtaa ihminen ihmisenä.
- Keskity hetkeen ja ole läsnä.

LÄHTEITÄ JA KIRJALLISUUTTA AIHEESTA:

- Bakhtiari, M. 2008. Mistään kotoisin. Keuruu: Otava
- Bakhtiari, M. 2010 Toista maata. Keuruu: Otava
- Bottas, O. 2009. Kulttuurit tutuksi. Opetushallitus.
- Civet 2019. Monikulttuurisuusopas. Finnish Guide (temporary version). Luettu 27.3.2019.

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=2ahUKEwj3v9Hp-6HhAhVM6KYKHxq-BUgQFjAEegQIARAC&url=http%3A%2F%2Fcivet.dedi.velay.greta.fr%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fcivet%2Fcivet%2520Finnish%2520Guide%2520%2528temporary%2520version%2529.pdf&usg=AOvVaw18LBdSj3F0b4QhXlyjeqoo>

- Ekholm, E. & Salmenkangas, M. 2008. Puhumalla paras. Ratkaisuja arjen etnisiin konflikteihin. Vaasa: Sisäasiainministeriö. www.intermin.fi/julkaisut
- Henttonen, K. 2016. Kohtaaminen. Monikulttuurisuus – työelämän riesa vai rikkaus? Luento *Monikulttuurisuus työssä ja työyhteisössä* –koulutuspäivässä 17.3.2016. Oulu: DIAK.
- Hofstede, G. 1993. Kulttuurit ja organisaatiot. Juva : WSOY.
- Jokikokko, K. 2018. Kieli- ja kulttuuritietoinen koulu ja opettajan interkulttuuriset taidot. Luento 9.11.2018. Oulun yliopisto.
- Löytty, O. 2008. Maltillinen hutu ja muita kirjoituksia kulttuurien kohtaamisesta. Jyväskylä: Teos.
- Me ja muut: kulttuurienvälinen viestintä 1996. Liisa Salo-Lee, Raija Malmberg ja Raimo Halinoja (toim.). Jyväskylä: Gummerus.

LÄHTEITÄ JA KIRJALLISUUTTA AIHEESTA:

- Metsänen, R. & Matinheikki-Kokko, K. (toim.) 2011. Lokaaleja ja globaaleja kohtaamisia sosiaali- ja terveysalalla. HAMK: Hämeenlinna.
- Metsänen, R. & Nikander, L. (toim.) 2012. Realistista aikuipedagogiikkaa monikulttuurisissa toimintaympäristöissä. HAMK: Hämeenlinna
- Metsänen, R. 2012. Monikulttuurisen ohjauksen taustaa; lähtökohtia ja käsitteitä. Luento *Merva*-koulutuksessa. Oulu 19.11.2012.
- Monikulttuurinen ohjaus ja neuvontatyö 2013. Vesa Korhonen ja Sauli Puukari (toim.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Multicultural guidance and counselling: theoretical foundations and best practices in Europe 2005. Mika Launikari and Sauli Puukari (eds.). Jyväskylä: Institute for Educational Research.
- Paavola, H. & Talib, M.-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Juva: PS-kustannus.
- Peavey, R. V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konsturktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Psykologien Kustannus OY
- Peavey, R. V. 2006. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.
- Sen, A. 2009. Identiteetti ja väkivalta. Suom. Jussi Korhonen. Helsinki: Basam books.
- Sue, D. W., Allen, E. I. & Pedersen, P.B. 1996. A Theory of Multicultural Counselling and Therapy. USA: Brooks/Cole Publishing Co.
- Sue, D. & Sue, D. 1990. Counselling the Culturally Different. Theory and Practice. New York: Wiley.
- Talib, M.-T. 2005. Eksotiikkaa vai ihmisarvoa: opettajan monikulttuurisesta kompetenssista. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Talib, M.-T. 2002. Monikulttuurinen koulu: haaste ja mahdollisuus.. Helsinki: Kirjapaja.

NETTISIVUJA

- [Monikielinen neuvonta Info-lango](#)
- [Suomi sinun kielelläsi](#)
- <https://papunet.net/>
- <https://kotouttaminen.fi/etusivu>
- <https://estudio.edupoli.fi/moty/>

LAATIJAT

Raisa Lantto, lehtori, SDO

Sari Heinikoski, asiakkuuspäällikkö, SDO

Anne Jauhonen, lehtori, SDO

Pirkko Natri, lehtori, Diak

Anna Alapeteri, lehtori, OAMK

Ilkka Mikkonen, lehtori, OAMK

Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoima hanke saa rahoitusta Euroopan sosiaalirahastolta.